

Заштићена подручја на територији општине Горњи Милановац

На територији општине Горњи Милановац налазе се значајне природне вредности (сл. бр. 1.):

Слика бр.1 Заштићена природна добра на подручју општине Горњи Милановац (Завод за заштиту природе Србије)

- Споменик природе "Островица" (редни бр. 2);
- Строги природни резерват "Велики Штурац" (редни бр. 3);
- Меморијални природни споменик "Таковски грм " (редни бр. 4);
- Споменик природе "Стабло храста цера"-Доња Црнућа (редни бр. 10);
- Споменик природе "Храст лужњак-Стражев"-Синошевићи (редни бр. 6).
- Споменик природе "Мала Бездан" (редни бр. 1);

Споменик природе „Островица“ (сл. бр. 2.) налази се у Шумадији и припада северозападним огранцима планине Рудник. Од Горњег Милановца је удаљен 15 km, од варошице Рудник 4,5 km, а од Београда 120 km. Припада територији општине Горњи Милановац, катастарској општини Заграђе.

Слика бр. 2. Споменик природе "Островица" (аутор: Даниела Глишовић)

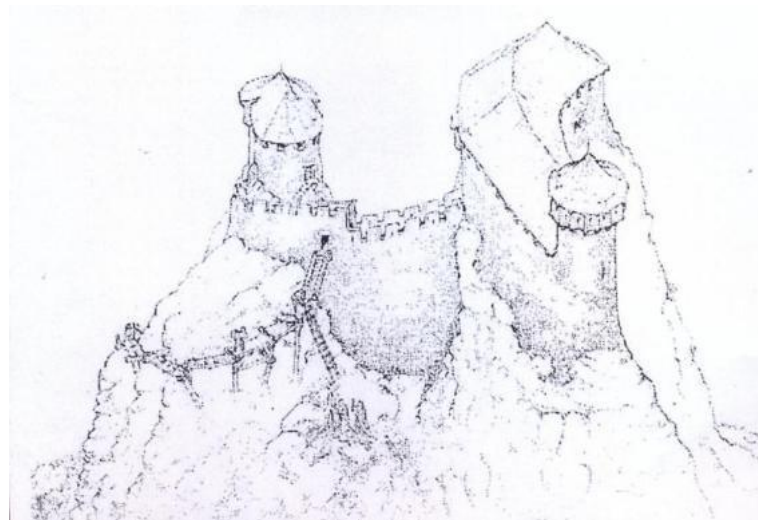
Ово заштићено подручје одликује се изразитом индивидуалношћу, изворношћу, културно-историјским значајем, геоморфолошком специфичношћу, карактеристичним изгледом и истакнутим положајем у односу на рељеф околине. Островица има облик стрме купе са два неједнака зуба на врху. Настала је надимањем густих маса лаве и образовањем нека, чији је сведок доминантни шиљати врх-есхумирани палеовулкански нек.

Према категоризацији заштићених природних добара Републике Србије, Островица је категорисана као Споменик природе, односно, значајно природно добро III категорије (сл. бр. 3.).

Слика бр. 3. Споменик природе Островица-ознака заштићеног природног добра (аутор: Даниела Глишовић)

На врху Островице налазе се остаци средњевековног утврђења (сл. бр. 4)

Слика бр. 4. Реконструкција утврђења на Островици (В. Здравковић)

Захваљујући стрмим стеновитим литицама које наликују на купу, тврђава је била готово неприступачна, а омогућавала је осматрање у свим правцима (сл. бр. 5)

Слика бр. 5. Поглед са Островице (аутор: Даниела Глишовић)

У времену српске деспотовине била је најзначајнија трвђава у овој области.

Подручје Островице се налази у зони термофилних сладуново-церових шума. По флористичком значају и диверзитету издвајају се станишта стена и камењара на коме опстају: балканско-карпатски ендемит Рајхенбахова перуника (*Iris reichenbachii*) (сл. бр. 6), балкански ендемит мишјакиња (*Minuartia hirsuta* *subspec. falcata*), и арктирчки флорни елемент каменика (*Saxifraga aizoon*).

Слика бр. 6. Рајхенбахова перуника (*Iris reichenbachii*) на Островици (аутор: Даниела Глишови)

Строги природни резерват "Велики Штурац" (сл. бр. 7.) стављен је под заштиту решењем Завода за заштиту природе и научно проучавање природних реткости НР Србије, бр. 33 од 20.09.1956. године. Одлука о заштити објављена је у Службеном гласнику НРС бр. 52/1956.

Сл. бр. 7. Ознака заштићеног природног добра "Велики Штурац"

Строги природни резерват је подручје неизмењених природних карактеристика, са репрезентативним екосистемима, намењено искључиво за очување изворне природе, еколошке равнотеже, научна истраживања којима се не нарушавају основна обележја и вредности, праћење појава и процеса у природи, као и образовању које не угрожава слободно одвијање природних процеса.

Строги природни резерват "Велики Штурац" представља очувану заједницу планинске букве (*Fagus moesiaca*) (сл. бр. 20.), садржи и симболично помешане племените лишћаре јавор (*Acer pseudoplatanus*) и млеч (*Acer platanoides*).

Строги природни резерват "Велики Штурац" налази се у општини Горњи Милановац, на планини Рудник, недалеко од највишег врха Шумадије ("Велики Штурац"-некада "Цвијићев врх" 1132 м.н.в.).

Главни едификатори овог резервата је планинска буква чија су појединачна стабла старости и до 300 година. На подручју резервата налазе се и значајне врсте. златан (*Lilium martagon*) који се налази на црвеној листи флоре Србије и калуђерка (*Epipactis helleborine*) заштићена СИТЕС конвенцијом. Најзаступљенији је медвеђи лук (*Allium ursinum*)(сл. бр. 8 и 9.).

Сл. бр. 8. Шума планинске букве са медвеђим луком (аутор: Даниела Глишовић)

Сл. бр. 9. Медвеђи лук (*Allium ursinum*) (аутор: Даниела Глишовић)

У резервату је заступљена крупна и ситна дивљач (срна, дивља свиња, куне и др.), а присутна је и карактеристична врста птица као природна реткост и индикатор старих и очуваних жума- црна жуна (*Dryocopus martinus*).

Меморијални природни споменик "Таковски грм" налази се на ободу села Такова и удаљен је од Горњег Милановца око 12km. Простире се на око 10 ha, већим делом је у друштвеној својини и обухвата следеће катастарске парцеле: 364/7, 459,364/4,451, 470/2, 460, 466, 469/2, 364/5, 469/1, 214/2, 215/4, 213 и 215/3 КО Таково.

Заштићено добро "Таковски грм" има амбијенталну и историјску вредност јер обележава сећање на један од значајнијих догађаја у Српској историји-Други српски устанак. Од четири храста лужњака, остала су два (Сл. бр. 10), а два су се потпуно осушила. Процењена старост стабала је преко 100 година. Један храст лужњак висине је 18m, пречник дебла му износи 1,21m, а други висине 16m и пречника дебла 1,27m.

Природни споменик има историјски, културни и туристички значај. Храстови су остаци некадашњих густих шума низинског храста лужњака. Заштићена стабла се налазе на поростору под ливадама и представљају и естетску вредност овог краја.

Сл. бр. 10. Два храста лужњак "Таковски грм" (аутор:Радојко Петровић)

Споменик природе "Стабло храста цара"-Доња Црнућа (Сл. бр. 11) је један о ретких представника некадашњих сладуновоцерских шума. Храст је виталан, има добро развијену крошњу, проглашен је записом. Налази се у селу Доња Црнућа, на територији општине Горњи Милановац. Стабло храста цара (*Quercus cerris* L.) лоцирано је на проширеном делу сеоског пута, који се од насеља Враћевшница одваја од регионалног пута Горњи Милановац-Крагујевац. Од Горњег Милановца споменик природе удаљен је око 11km.

Положај споменика природе одређен је координатама по Гриничу: 20°36'35"/44°02'14". Површина споменика природе износи 4а. Стабло се налази на око 360 м.н.в. на КП бр. 1817 КО Доња Црнућа, на месту званом "Бара".

Проглашено је заштићеним Одлуком о заштити споменика природе "Стабло храста цара" која је објављена у Службеном гласнику општине Горњи Милановац бр. 6/94. Ово природно добро има изузетну естетску вредност, иако је делимично редуковане крошње. Доброг је здравственог стања, знатне виталности и плодности.

Сл. бр. 11. Споменик природе "Стабло храста цара"-Доња Црнућа (аутор:Радојко Петровић)

Споменик природе "Храст лужњак Стражев" (Сл. бр. 12.) налази се у КО Синошевићи у општини Горњи Милановац. Споменик природе налази се на делу аграрних површина у приватном поседу у селу Синошевићи, на левој обали потока Калудре, на потезу "Стражев", по коме је и добио име. Удаљен је од Горњег Милановца око 15km.

Сл. бр. 12. Споменик природе "Храст лужњак Стражев"

Положај споменика природе одређен је координатама по Гриничу: $44^{\circ}44'44''/20^{\circ}23'36''$. Споменик природе "Храст лужњак Стражев" заштићен је Одлуком СО Горњи милановац бр. 1-06-58/94. Споменик природе "Храст лужњак Стражев" има следеће дендрометријске карактеристике:

- ✓ висина стабла: 25,50m;
- ✓ висина дебла до прве стране: 2,80m;
- ✓ обим дебла на 1,30m: 6,60m;
- ✓ пречник дебла на 1,30m: 2,10 m;
- ✓ пречник крошње: 26,00m;
- ✓ старост стабла: око 310 година.

Границу припадајућег простора споменика природе на терену чини пројекција крошње храста, пречника 26 метара. Центар круга је стабло храста на парцели 761. Површина споменика природе (припадајућег простора) износи 5,31a и налази се на парцели 761 КО Синошевићи у приватном власништву Живојина Николића. Укупна површина парцеле износи 0.15,44 ха и користи се као пашњак.

Споменик природе "Мала Бездан" налази се к.п. бр. 80 К.О. Полум. Представља природну реткост, споменик геоморфолошког карактера. Решењем бр. 3-501-5/81 СО Горњи Милановац стављена је под заштиту. Улаз у пећину налази се при дну алувијалне вртаче дубоке 10m, на надморској висини 680m. Укупна дужина канала износи 270m. Поред саме пећине заштитом је обухваћен део површине који захвата стране и део вртаче приближног пречника око 30m.